

PAŹDZIERNIK 2022



MONITOR CHINY- BAŁKANY

„Monitor Chiny-Bałkany” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualnymi stosunkami bilateralnymi państw Półwyspu Bałkańskiego z Chinami ze szczególnym naciskiem na współpracę w ramach formatu współpracy Chiny-EŚW oraz inicjatywy Pasa i Szlaku.

MGR PRZEMYSŁAW CIBOREK

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

MONITOR CHINY-BAŁKANY

PAŹDZIERNIK 2022

CHINY NAJWIĘKSZYM INWESTOREM W SERBII W 2022 ROKU

Uwzględniając dane za pierwsze trzy kwartały 2022 roku, Chiny stały się wiodącym bezpośrednim inwestorem zagranicznym w Serbii. Unia Europejska plasowała się w tym względzie na drugim miejscu (401 mln EUR) przed Stanami Zjednoczonymi (56,7 mln EUR) oraz Federacją Rosyjską (30,4 mln EUR).

I. STOSUNKI BILATERALNE

1 października: seminarium pt. „Dziesięć lat współpracy ChRL-BiH w ramach formatu Chiny-EŚW”. W seminarium uczestniczyło ok. 20 osób. W seminarium wziął udział ambasador ChRL w BiH Ji Ping oraz przedstawiciele Bośniackiej Izby Handlu Zagranicznego i Komitetu ds. Inwestycji Zagranicznych w Bośni i Hercegowinie, naukowcy z Chińskiej Akademii Nauk Społecznych, University of Sarajevo, University of Banja Luka a także przedstawiciele Bośniacko-Chińskiej Izby Handlowej i instytucji finansowanych przez Chiny.

5 października: ambasador Dong Xiaojun opublikował kolejny płatny artykuł we wiodących mediach w Bułgarii. Artykuł pt. „Tworzenie wspólnego dobrobytu wzdłuż szerokiej drogi możliwości” opublikowany w bułgarskim dzienniku „24 godziny” odnosił się do promocji pokojowych rozwiązań i wzmacniania więzi gospodarczych w ramach inicjatywy Pasa i Szlaku. Ambasador przedstawił szereg danych ekonomicznych, z których należało wywnioskować, iż współpraca dwustronna rozwija się prawidłowo. Powyższe kontrastuje z danymi przekazanymi przez Lachezara Dineva, przewodniczącego Bułgarsko-Chińskiej Izby Handlowo-Przemysłowej, który określił stan obecnych stosunków gospodarczych między państwami jako „tragiczny”.

6 października: Prezes Bułgarsko-Chińskiej Izby Rozwoju Przemysłowego: Chiny stały się „perłą w koronie” globalnej gospodarki. Desislava Doncheva w wywiadzie dla mediów podkreśliła, iż bezprecedensowy wzrost gospodarczy Chin będzie pozwolił Chinom stać się bardziej odpowiedzialnymi w kwestii globalnego rozwoju i stabilności świata w przyszłości.

11 października: szereg nieprawidłowości dotyczących chińskiej inwestycji w Serbii. Budowana przez chińskie podmioty elektrownia węglowa Kostolac B3 ma zostać oddana do użytku we wrześniu 2023 roku. Obecnie, główną kością niezgody jest brak wypełnienia przez Chiny zobowiązań przewodniczącego Xi Jinpinga, gdzie zobowiązano się do zaniechania budowy zagranicznych projektów energetycznych opartych na spalaniu węgla. Ponadto na jaw wyszedł szereg kolejnych nieprawidłowości, gdzie m.in.: Nie przeprowadzono przetargu na głównego wykonawcę; Arbitraż dla projektu byłby prowadzony na zasadach określonych przez pożyczkodawcę i podlegających prawu chińskiemu; przed rozbudową kopalni w Drmno nie przeprowadzono oceny oddziaływania na środowisko; Kostolac B3 jest niezgodny z obecnymi limitami zanieczyszczeń UE, znanymi jako LCP BREF 2017; rząd serbski wziął pożyczkę w imieniu Elektroprivreda Srbije (EPS), co mogło naruszać zobowiązania w zakresie pomocy państwa, na które Serbia zgodziła się na mocy Traktatu o Wspólnocie Energetycznej.

12 października: Ivo Josipović: koncepcja budowania wspólnoty ze wspólną przyszłością dla ludzkości jest dalekowzroczna. W wywiadzie dla rządowej agencji Xinhua, były prezydent Chorwacji (2010-2015) pozytywnie wypowiadał się o chińskiej strategii rozwoju na arenie międzynarodowej. Josipović w szczególności podkreślił znaczenie zaangażowania Chin w procesy multilateralne, które mają być gwarancją bezpieczeństwa dla wszystkich państw na świecie.

21 października: Milo Dukanović pozytywnie o współpracy z Chinami; Czarnogóra oczekuje inwestycji infrastrukturalnych. Prezydent Czarnogóry w wywiadzie dla CGTN podkreślił, iż jego kraj zainteresowany jest przede wszystkim inwestycjami infrastrukturalnymi. Obecnie chińskie firmy zaangażowane są m.in. modernizacją infrastruktury kolejowej w okolicach czarnogórskiego portu morskiego w Bar. Dukanović podkreślił również, iż chińskie firmy wielokrotnie wyraziły zainteresowanie współpracą w sektorze energetycznym, zwłaszcza jeśli chodzi o źródła energii odnawialnej.

21 października: Kostadin Kostadinov: „chiński model jest szczególnie godny do studiowania”. Bułgarski parlamentarzysta oraz założyciel partii politycznej „Odrodzenie” komentując ustalenia XX. Zjazdu KPCh podkreślił, iż „modernizacja w stylu chińskim ma nie tylko wspólne cechy modernizacji wszystkich krajów, ale opiera się przede wszystkim na specyfice i warunkach narodowych samych Chin. [...] Jednocześnie Chiny nigdy nie ingerowały w wewnętrzne sprawy innych państw. I to właśnie z tego powodu chiński model jest szczególnie godny uczenia się od innych krajów, a Chiny stały się również

ważną siłą w wielobiegunowym świecie”. Kostadin Kostadinov na bułgarskiej scenie polityczny znany jest z ultranacjonalistycznych poglądów i uważany jest za prorosyjskiego polityka.

24 października: Maja Stefanović: Chiny stały się głównym motorem światowego wzrostu gospodarczego. Ambasador Serbii w ChRL pogratulowała chińskiemu rządowi pozytywnych konkluzji w związku z XX. Zjazdem KPCh. Dodatkowo podkreśliła, iż Serbia „podziwia” wielki sukces Chin w eliminowaniu ubóstwa, co miało mieć pozytywny wpływ na globalną gospodarkę i było zgodne z celami zrównoważonego rozwoju ONZ.

24 października: Chiny stały się największym zagranicznym inwestorem w Serbii w pierwszych dziewięciu miesiącach 2022 roku. Zgodnie z częściowymi danymi za 2022 rok, Chiny (w tym Hongkong, Tajwan i Makau) odpowiadały za 491,5 mln EUR inwestycji w kraju. Unia Europejska plasowała się w tym względzie na drugim miejscu (401 mln EUR) przed Stanami Zjednoczonymi (56,7 mln EUR) oraz Federacją Rosyjską (30,4 mln EUR) (zob. kom.).

25 października: załamanie współpracy gospodarczej Chiny-Bułgaria. Lachezar Dinev, przewodniczący Bułgarsko-Chińskiej Izby Handlowo-Przemysłowej powołując się na dane gospodarcze stwierdził, iż ujemne saldo handlowe z Chinami wynosi 3,5 mld USD, a eksport z Bułgarii odnotował spadek o 47%. Ekspert wskazywał również na brak reakcji ze strony rządu w Sofii (zob. kom.)

26 października: bezpośrednie połączenie między Belgradem a Tianjinem zainaugurowane zostanie w grudniu. Aleksandar Vučić potwierdził gotowość Air Serbia do uruchomienia bezpośredniego połączenia lotniczego z Chinami w grudniu 2022 roku. Będzie to drugie bezpośrednie połączenie, gdyż wcześniej uruchomione zostało połączenie Pekin – Belgrad, którego operatorem jest strona chińska, Hainan Airlines. Pierwotne plany uruchomienia połączenia lotniczego dotyczyły inauguracji w październiku 2022 roku, niemniej ze względu na opóźnienia w dostawach zdecydowano o przeniesieniu tego terminu.

STOSUNKI USA-ROSJA-CHINY-UE NA BAŁKANACH

11 października: Grecja podnosi próg finansowy programu „złotej wizy”. Grecki rząd podniósł próg finansowy dla programu wizowego, z którego chętnie korzystali obywatele ChRL, ale też Federacji Rosyjskiej. Wcześniej przy zakupie

nieruchomości bądź inwestycji w kraju o wartości min. 250 tys. EUR, obywatel państwa trzeciego mógł ubiegać się o wizę na pobyt stały na terenie Grecji. Obecnie próg ten wynosi 500 tys. EUR.

12 października: Komisja Europejska zaleciła przyznanie BiH statusu państwa kandydującego do UE. KE zaleciła Radzie Unii Europejskiej przyznanie statusu kraju kandydującego do UE. Według KE, BiH podjęła pewne środki w celu wzmocnienia demokracji, praworządności, walki z korupcją oraz przestępczością zorganizowaną.

14 października: Geoffrey Pyatt z wizytą w Bułgarii. Asystent sekretarza ds. zasobów energetycznych USA złożył wizytę w Sofii, aby omówić sposoby dywersyfikacji energii i podkreślić amerykańskie zaangażowanie w bułgarskie i europejskie bezpieczeństwo energetyczne.

29 października: Unia Europejska wesprze Serbię w trwającym kryzysie energetycznym. Ursula von der Leyen w trakcie spotkania z prezydentem Serbii Aleksandarem Vučićem potwierdziła, iż UE zobowiązała się do przeznaczenia 165 mln EUR na pomoc Serbii w związku z trwającym kryzysem energetycznym.

31 października: 50. państw wezwało Chiny ws. zatrzymanych Ujgurów; wśród nich Albania, Bułgaria, Chorwacja, Czarnogóra, Macedonia Północna i Rumunia. W ramach działalności w ONZ, kilkadziesiąt państw wezwało Chiny do pełnego wdrożenia wszystkich zaleceń zawartych w raporcie ONZ, oskarżającym ChRL o możliwe "zbrodnie przeciwko ludzkości" przeciwko Ujgurom i innym, głównie muzułmańskim grupom etnicznym, w tym do podjęcia natychmiastowych kroków w celu uwolnienia wszystkich "arbitralnie pozbawionych wolności" w zachodniej prowincji Xinjiang. Pełna lista państw, które wsparły wniosek to Albania, Andora, Australia, Austria, Belgia, Belize, Bułgaria, Kanada, Czechy, Chorwacja, Dania, Estonia, Eswatini, Finlandia, Francja, Niemcy, Gwatemala, Islandia, Irlandia, Izrael, Włochy, Japonia, Łotwa, Liberia, Liechtenstein, Litwa, Luksemburg, Wyspy Marshalla, Monako, Czarnogóra, Nauru, Holandia, Nowa Zelandia, Macedonia Północna, Norwegia, Palau, Polska, Portugalia, Rumunia, San Marino, Słowacja, Słowenia, Somalia, Hiszpania, Szwecja, Szwajcaria, Turcja, Ukraina, Wielka Brytania i Stany Zjednoczone.

KOMENTARZ

1. Pogorszyła się sytuacja gospodarcza w ramach współpracy bilateralnej Chiny-Bułgaria. Lachezar Dinev, przewodniczący Bułgarsko-Chińskiej Izby Handlowo-Przemysłowej powołując się na dane gospodarcze stwierdził, iż ujemne saldo handlowe z Chinami wynosi 3,5 mld USD, a eksport z Bułgarii odnotował spadek o 47%. Dinev wskazał również na nieefektywną politykę Sofii względem Chin. Dodatkowo Bułgaria od półtora roku nie ma ambasadora w Chinach. Podobna sytuacja dotyczy przedstawicielstw handlowych w Pekinie i Szanghaju, gdzie na najwyższych stanowiskach powstały wakaty, które nie zostały zabezpieczone.

Według Dineva, aktualnie bułgarski eksport do Chin jest czterokrotnie mniejszy niż w 2020 roku. Załamanie eksportu dotyczy w zasadzie wszystkich grup produktów z wyjątkiem eksportu surowców, gdzie zaobserwowano wzrosty, m.in. w grupie rud metali szlachetnych – złota i srebra. Gwałtowny wzrost bułgarskiego importu z Chin ma związek z dewaluacją yuana, która według danych cytowanych przez Lachezara Dineva wyniosła 15% w stosunku do dolara w ostatnich tygodniach. Ponadto spadek cen transportu przyczynia się do zwiększenia chińskiego eksportu do Bułgarii.

2. Chiny największym inwestorem w Serbii w 2022 roku. Według wstępnych danych Narodowego Banku Serbii (NBS), Chiny stały się największym zagranicznym inwestorem w Serbii w 2022 roku. W pierwszych dziewięciu miesiącach tego roku, bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ) w Serbii wyniosły 3,011 mld EUR. Jest to nieznaczny wzrost w analogicznym okresie roku ubiegłego, gdzie BIZ wyniosły wówczas 3,002 mld EUR. W ubiegłym roku to UE, podobnie jak w poprzednich latach, była największym inwestorem w Serbii, gdzie BIZ wyniosły 1,726 mld EUR. Chiny wraz z Hongkongiem, Tajwanem i Makau odpowiadały za inwestycje w wysokości 630 mld EUR. Zgodnie z częściowymi danymi za 2022 rok, Chiny (w tym Hongkong, Tajwan i Makau) odpowiadały za 491,5 mln EUR inwestycji w kraju. Unia Europejska plasowała się w tym względzie na drugim miejscu (401 mln EUR) przed Stanami Zjednoczonymi (56,7 mln EUR) oraz Federacją Rosyjską (30,4 mln EUR).

Co ciekawe nastroje społeczne znalazły odzwierciedlenie w nastrojach u inwestorów. W tym względzie kluczowy i warty przypomnienia jest fakt, iż po

raz pierwszy od momentu rozpoczęcia negocjacji Belgradu z Brukselą, ogół serbskiego społeczeństwa w większości zanegował włączenie Serbii w struktury Unii Europejskiej jako priorytet serbskiego państwa. Powyższe ma poparcie w wynikach sondażu wykonanego przez Ipsos a zleconego przez serbski tabloid Blic (Ringier AG) w kwietniu 2022 roku. Jak podkreśla NBS, skala inwestycji w Serbii mogła być znacznie lepsza w porównaniu z rokiem ubiegłym, niemniej zauważalne było przejściowe spowolnienie inwestycyjne spowodowane „początkowym szokiem po wybuchu konfliktu na Ukrainie”.

Bojan Stanić, zastępca dyrektora Sektora Analiz Strategicznych Serbskiej Izby Handlowej potwierdza, iż Chiny stały się wiodącym inwestorem w kraju i jak zaznacza, fundamentem na przyszłość bilateralnych relacji jest inicjatywa „Pasa i Szlaku”. Stanić podkreślił również, iż fakt wysokiego wolumenu inwestycji płynących z Chin jest motywowany przede wszystkim brakiem uczestnictwa Serbii w UE, skutkując brakiem dodatkowych regulacji inwestycyjnych, co miało wpłynąć pozytywnie na otoczenie biznesowe.

I to właśnie otoczenie biznesowe zaczęło wyraźnie reagować na pozytywny rozwój relacji bilateralnych między Serbią a Chinami a w szczególności na rozwój „stalowej przyjaźni” między Aleksandarem Vučićem a Xi Jinpingiem. Obaj przywódcy od lat nadawali ton nie tylko relacjom politycznym, ale przede wszystkim gospodarczym. Bez takiego parasola, w tym przypadku, ciężko było pozyskać inwestycje. Z perspektywy obu liderów to win-win, choć kapitał polityczno-gospodarczy prezydenta Vučića wydaje się bardziej okazały. Dobitym wyrazem powyższego jest uruchomienie bezpośrednich połączeń lotniczych Belgrad-Pekin (Hainan Airlines) oraz Belgrad-Tianjin (Air Serbia), chociaż inauguracja drugiego połączenia została przełożona w czasie ze względu na problemy z dostawą odpowiednich samolotów, które zostaną wypożyczone przez Air Serbia do realizacji tego połączenia (Airbus A330-200 od Aircastle Ltd.). Ostatecznie, pierwszy planowane połączenie serbskiej stolicy z Tianjinem przewidziane jest na grudzień 2022 roku. Jednak otwarcie mówi się o tym, iż pierwszym wyborem serbskiego przewoźnika była chęć ustanowienia bezpośredniego połączenia z Szanghajem. Na decyzję o wyborze Tianjinu zamiast Szanghaju czy Pekinu miały wpływ przede wszystkim kwestie związane z restrykcjami wprowadzonymi w dobie pandemii COVID-19 w Szanghaju.

W związku z powyższym należy stwierdzić, iż serbsko-chińskie stosunki gospodarcze regulowane są odgórnie (*top-down approach*). Obie strony wydają się niezmiennie nadawać odpowiedni ton politycznym stosunkom bilateralnym, aby te wpływały pozytywnie na aktywność gospodarczą. Do tego można również zaliczyć ostatni wywiad szefowej rządu Serbii Any Brnabić, w którym odniosła się

przede wszystkim do kwestii nienaruszalności integralności terytorialnej państw uznanych na arenie międzynarodowej, odnosząc się bezpośrednio do polityki „jednych Chin” oraz „kwestii Kosowa”. Paradoksalnie to, co do tej pory łączyło Belgrad i Pekin, tj. wzajemne wsparcie na arenie międzynarodowej dotyczące kwestii – w największym uproszczeniu – „zbuntowanych prowincji”, może wkrótce stać się elementem podważającym „stalową przyjaźń” między Chinami a Serbią. Zgodnie ze słowami Any Brnabić, utrzymanie takiej retoryki Belgradu musi nieść za sobą większą liczbę projektów infrastrukturalnych wykonywanych i nierzadko finansowanych przez Pekin. Jednak to postawa ChRL jest w tym momencie największym zmartwieniem dla serbskiego rządu.

W podsumowaniu wywiadu, premier Serbii podkreśliła, iż stosunki serbsko-chińskie charakteryzuje idea „zachowania pokoju na świecie poprzez przestrzeganie podstawowych zasad międzynarodowego prawa publicznego oraz Karty Narodów Zjednoczonych”. Jednak z praktyki międzynarodowej ostatnich miesięcy wynika, iż Chiny nie są w stanie utrzymać forsowanego przez lata hasła „integralności terytorialnej” w związku z atakiem Rosji na Ukrainę. W partykularnym interesie ChRL jest zabezpieczenie dostawy tanich surowców z Rosji, co ma stanowić o większej konkurencyjności gospodarki chińskiej w czasie globalnej recesji. Ponadto ma odzwierciedlenie w wynikach głosowania chińskiej dyplomacji w ramach ONZ. Tym samym sami zaprzeczają forsowanej przez lata polityce „nienaruszalności integralności terytorialnej” na rzecz utrzymania pozytywnych relacji z Kreml. Czy wojna w Ukrainie ponownie doprowadzi do przewartościowania priorytetów przez Belgrad (tak jak w przypadku stosunków z Federacją Rosyjską) i wymusi zwrot ku Unii Europejskiej?



**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

